

Verslag

Nederlandse Trilveenparels in de Wieden en de Weerribben

Veldwerkplaats 20 juni 2023

Nederlandse Trilveenparels in de Wieden en de Weerribben

Trilvenen behoren tot de soorten rijkste habitats in Nederland. Veel Nederlandse trilvenen staan echter onder druk van verzuring, verdroging, eutrofiëring en voortgaande successie. Hierdoor staat het habitattype H7140A Overgangs- en trilvenen (trilvenen) in veel Natura 2000-gebieden onder druk, zowel wat betreft het benodigde areaal dat niet gehaald wordt als wat betreft de kwaliteit van het aanwezige areaal. Gelukkig zijn er ook nog goed ontwikkelde trilvenen in het Nederlandse laagveengebied, waarvan een flink aantal in de boezem van Noordwest Overijssel in de Wieden en de Weerribben liggen.

Tijdens de OBN-veldwerkplaats van 20 juni 2023 zijn verscheidene van de best ontwikkelde trilvenen in de Wieden en de Weerribben bezocht. Het was een bijzondere veldwerkplaats, waarbij Witteveen+Bos (Casper Cusell), Staatsbosbeheer (Merijn Kuiper) en Natuurmonumenten (Rosalie Martens) een dertigtal beheerders, beleidsmakers en adviseurs de gehele dag mee hebben genomen naar buiten. Gezamenlijk is gekeken naar de verschillende kenmerkende soorten in de trilvenen, de ontwikkelingsgeschiedenis van deze parels en het beheer dat uitgevoerd wordt op deze trilvenen.

De Weerribben

De veldwerkplaats startte in de Weerribben bij de Stobberribben. Dit is vermoedelijk het best onderzochte trilveen in Nederland, dat al vanaf de jaren '50 van de vorige eeuw wordt onderzocht.

Het gebied bevat vijf percelen, waarvan vier percelen zeer goed ontwikkelde trilvenen bevatten die jaarlijks aan het einde van de zomer gemaaid worden. Er zijn mooie gradiënten aanwezig van basenrijk trilveen (dat nog in contact staat met basenrijk oppervlaktewater dat door en/of

over de kraggen in contact staat met de wortel- en moszone) naar sterk verzuurde veenmosrietlanden en moerasheiden. Op de trilveenkraggen kwamen we onder andere rood schorpioenmos, groen schorpioenmos, groenknolorchis, waterdrieblad en plat blaasjeskruid tegen.

Begreppeling in De Wieden

In de Wieden zijn drie trilvenen bezocht, die allemaal in het zuidoosten van de Wieden liggen. Allereerst is een recent begreppeld perceel bezocht waar 2 jaar na de begreppeling al duidelijk de eerste trilveensoorten verschijnen langs de greppel (zoals groenknolorchis en rood schorpioenmos), maar ook verder op de kraggen verdwenen al veenmossen ten gunste van basenrijkere mossen als rood schorpioenmos en sterrengoudmos. Dit komt doordat het perceel, dat tevens slank wollegras bevatte, tijdens hoge oppervlaktewaterstanden deels bevoloed raakt met basenrijk water uit de greppels.

Wanneer de veenmossen hierdoor voor enkele weken geheel onderwater komen te staan, sterven ze af en krijgen basenrijkere mossen de kans om de achtergelaten 'leegte' over te nemen en zo de basis te leggen voor een basenrijkere omgeving waarin ook basenminnende vaatplanten kunnen ontwikkelen. Dit principe werkt vooral in gebieden waar (a) het oppervlaktewaterpeil enigszins fluctueert, (b) de kraggen niet, of beperkt, opdrijft en (c) de kwaliteit van het oppervlaktewater en de bodem voldoet aan de eisen voor trilveenontwikkeling.

Waar begreppeling uiteindelijk in kan resulteren hebben we waargenomen op de nabijgelegen percelen van Hylkema, waar circa 20 - 25 jaar na het begreppelen een zeer grote uitbreiding van trilveen-vegetaties is opgetreden. De inundaties met basenrijk en nutriëntarm oppervlaktewater hebben hier tot wel meer dan 25 m afstand van de greppels tot uitgebreide nieuwvorming van trilvenen geleid op voormalig veenmos-gedomineerde kraggen. In deze percelen kwamen naast rood schorpioenmos, goudsterrenmos, trilveenveenmos, waterdrieblad en groenknolorchis bijvoorbeeld ook interessante soorten als knotszegge en blonde zegge voor. In de greppels zelf zijn ook verschillende kranswieren waargenomen.

Bevloeiingsexperiment

Ten slotte is een bevoeiingsexperiment bezocht dat een paar jaar geleden is uitgevoerd op de percelen van Boers. De resultaten van dit voormalige OBN-onderzoek zijn in het veld besproken, waarbij duidelijk gemaakt is dat actief bevoeien alleen tot gewenste ecologische resultaten leidt als de bevoeiing er daadwerkelijk voor zorgt dat de veenmossen in hun geheel wekenlang onder water komen te staan. Alleen dan zullen de veenmossen afsterven en ontstaat er nieuwe 'ruimte' voor andere mossen

die gewend zijn aan basenrijkere condities. Naast eerder genoemde soorten zijn op deze percelen ook geel schorpioenmos en moeraswespenorchis gevonden.

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

OBN Natuurkennis wordt gecoördineerd door de VBNE en gefinancierd door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en BIJ12.

Alle publicaties en producten van OBN Natuurkennis zijn te vinden op
www.natuurkennis.nl